

Crim de germania - Josep Lozano

Més d'una vegada s'ha establert la tendència catalana a vincular territoris i gèneres literaris: els autors del Principat es concentren en el retrat àcid de l'epifenomenologia urbana més rabiosament actual, els autors baleàrics s'endinsen en tortuoses sagues familiars que no exclouen els elements meravellosos, i els valencians s'especialitzen en la novel·lització dels recolzes més idiosincràtics de la seva història. *Crim de germania*, de Josep Lozano (Alginet, 1948) és una fita en la novel·la històrica valenciana i una novel·la absolutament memorable.

Durant els últims anys de la dècada dels setanta van reeixir molts intents de guanyar espais en tots els àmbits, també en el literari: Biel Mesquida, Lluís Fernández i Quim Monzó, entre d'altres, eren els pioners en aquella conquesta on es barrejava la llengua i la història, la sexualitat i la nació. És en aquest context que el 1979 *Crim de germania* obté el premi Andròmina i és publicat l'any següent per l'editorial 3i4. L'inici i el final del llibre són significatius: el primer capítol retrata la soledat àulica de la virreina Úrsula Germana de Foix; l'últim recull les cartes que escriu un capellà al seu enamorat, executat pel "vici nefand". Entremig, una sèrie de capítols que esquiven l'ordre cronològic i que aborden des de múltiples punts de vista les Germanies, les revoltes -mig socials, mig nacionals- que es van escampar per la Corona d'Aragó entre 1519 i 1523: un tema molt del gust de finals dels anys setanta, en què predominava la consigna de la recuperació històrica, tractat d'una manera dislocada i multipolar, també molt propi de l'època, i que –aquest és el punt que cal ressaltar avui- mereix tota la nostra atenció vint-i-cinc anys després.

El pecat original de les novel·les històriques és que el lector informat ja sap com acabaran. En el cas de la Corona d'Aragó, ningú no ignora que la història acaba malament. A banda d'aquest pecat ineludible, les novel·les que recreen el passat corren un risc històric, com és l'anacronisme, i un risc literari, que és el que ens pertoca de valorar aquí. El risc literari és que, una vegada documentada l'època i dissenyada la trama, l'autor es limiti a escriure una narració convencional en un llenguatge desproveït d'interès, com si tot l'esforç es destinés a la preparació en detriment de l'execució: el perill és, en definitiva, que l'ànsia de divulgació elimini el risc de la creació. És en aquest punt que *Crim de germania* sobresurt en l'horitzó de la novel·la històrica, ja que està organitzada magistralment en forma de mosaic. No és tan sols que els personatges cobreixin gran part de l'espectre social -ja que inclouen militars, burgesos, nobles,

prostitutes, menestrals, pagesos, moriscos i capellans-, sinó que els textos cobreixen igualment una tipologia variadíssima. En efecte, els capítols estan formats per cartes, poemes, fitxes, sermons, testimoniatsges, memòries, a banda del narrador convencional, que també hi és, i de notes al peu, que en alguna ocasió desmenteixen el text principal. Dins dels jocs literaris, el lector advertit localitzarà referències a determinades sentències de Jorge Luis Borges i del príncep de Lampedusa.

El llibre s'inicia el 1527, cinc anys després de la derrota de les tropes agermanades. Les pàgines següents ens duen cap endarrere i cap endavant en el temps fins que arribem al capítol "El debat", en què assistim a la fundació de la Germania. A continuació tornem a viatjar cap endavant, tot revivint la victòria i la derrota dels agermanats, fins que, a les últimes pàgines del llibre, topem amb un personatge lateral que ens durà fins a l'any 1557. En altres paraules: *Crim de germania* comença pel final, després ens narra com s'hi ha arribat, a aquest final, i a l'últim ens situa molt més enllà de l'epíleg, en mans d'un amor homoeròtic que es prolonga més enllà de la batalla i de la vida. Al cap de les més de tres-centes pàgines de novel·la, hem conegut tots els bàndols, hem escoltat les raons d'uns i altres, i ens hem acostat a la vida quotidiana d'un seguit de personatges històrics o inventats. Hem visitat àmbits públics i privats, hem assistit a escenes d'alcova i a camps de batalla, hem conegut les ombres del sexe i de la religió, del poder i de la família. Si això no és història total, poc se'n falta.

"El poble que resta en discòrdia dels seus i descura la pròpia llengua –i aquest és el nostre cas- és com la nau que en temporal d'hivern porta les veles arnades, i la mar s'encrespa, i un colp de vent n'esquinça el teixit", llegim a la pàgina 224. Doncs bé, es tracta d'un fragment de les admonicions que Adam Xabuc, alfaquí de l'aljaba de Muro, prop de Cocentaina, dirigeix al seu nebot Hassan, del llinatge dels moros tagarins. Adam Xabuc està preocupat per la supervivència de la llengua àrab a l'antic al-Andalus. Valgui aquest exemple com a mostra dels viaranyos de la novel·la, que van molt més enllà d'adoctrinaments més o menys argumentals. Pel que fa al llenguatge que utilitza Josep Lozano (lingüista de formació i de professió), Vicent Salvador ha destacat la seva contribució a la fixació i consolidació del model valencià de llengua literària.

No és forassenyat llegir *Crim de germania* com un llibre de contes relacionats entre si: és el mateix que podríem dir, per exemple, de l'*Ulisses* de Joyce. Lozano, que ha publicat diversos reculls de narracions, en aquesta última edició de la novel·la n'ha intercalat dos més, que havien aparegut de manera independent: *El dia de la sang*, centrat en una batalla decisiva entre agermanats i mascarats, i *El senyal evident*, que

narra la *jihad* particular de Çaad Algazel. De fet, però, el primer llibre que va publicar Josep Lozano va ser de poesia, el 1972: *Poemes home-lletra*. Després de *Crim de germania*, s'escolen onze anys sense cap novel·la, fins que el 1990 guanya el premi Ciutat d'Alzira amb *Ribera*, i el premi Prudenci Bertrana amb *Ofidi*, totes dues publicades el 1991. Passen dotze anys i el 2003 apareix *El Mut de la Campana*, situada a la València del segle XVII. Aquesta novel·la va ser, amb tota probabilitat, la que disposava del vocabulari més ric de totes les que es van publicar en català aquell any; malgrat això (o potser a causa d'això), al contrari que *Crim de germania*, es concentrava en la llengua i deixava la trama, perfectament lineal, en un segon pla. Això sí, l'orfebreria lingüística va despertar l'entusiasme públic d'un lingüista tan solvent com Joan Solà.

Crim de Germania va obtenir els premis Crítica Serra d'Or i Crítica del País Valencià el 1981. Anys després va ser publicat en castellà per Anagrama. Amb els dos capítols afegits, l'edició de 2005, a càrrec de la dinàmica editorial Bromera, d'Alzira, ha guanyat seixanta pàgines. En aquesta època en què els llibres desapareixen de les llibreries abans que molts lectors s'assabentin que han aparegut, la recuperació d'un llibre aparegut vint-i-cinc anys enrere és una notícia excel·lent. Doblement històrica, *Crim de germania* és sobretot una novel·la d'avui mateix.